

Inhoud

Voorwoord

1 Werk in de marge?	11
Grensarbeid als randverschijnsel	11
Grenzen centraal	14
Het onderzoek	19
2 Over theoretische en methodologische kaders	23
Lijnen in de literatuur	23
Dimensies en dynamiek van grenzen	24
Het perspectief van de 'periferie'	27
Grensarbeid(ers) als grensgeval(len)	29
Onderzoeksaanpak	34
Beschrijvende statistiek	34
Krantenartikelen	35
Interviews	36
3 Zuid-Limburg: tussen en over grenzen	39
'Een eigenaardig kind in de Nederlandsche familie'	39
Van brikkenbakkers tot bouwvakkers	44
4 Wat grensbewoners beweegt. De Duitslandpendel in regionaal sociaal-economisch perspectief	48
De ontwikkeling van de pendelstroom naar Duitsland	48
Omvangrijke en fluctuerende pendel	50
Kwantitatieve divergentie	50
Kwalitatieve aansluiting	55
Binnenlandse pendel versus grensoverschrijdende pendel	61
Marginale en stabiele pendel	63
Kwantitatieve parallellen	63
Herstructurering	66
Binnenlandse pendel versus grensoverschrijdende pendel	72
Slot	74

5 Tussen wens en werkelijkheid. De herdefiniëring van ‘het pendelprobleem’ in de regionale publieke sfeer	77
Een eerste indruk	78
Definitie vanuit een begrensd referentiekader	81
Ten koste van ‘de Nederlandse gemeenschap’	81
‘Een noodgebied’	84
‘Een dagelijks probleem voor de pendelaars zelf’	88
‘Een nationale zaak’	92
‘Groeipijnen van de wordende Europese eenheid’	95
Definitie vanuit een ontgrenzend referentiekader	97
Van acceptatie naar verwelkoming	97
Pioniers en slachtoffers	105
Tussen euroretoriek en nationaal belang	107
Slot	110
6 Grenzen verleggen. Grensarbeiders over het werken in Duitsland	112
Over een drempel	112
Onderweg	118
‘In den vreemde’	122
Professionele onzekerheid	123
Taalbarrière	125
Verwarring over wet- en regelgeving	126
Sociale onzekerheid	128
Toenadering en distantiëring	130
Professionalisering	130
Taalbeheersing	131
Wegwijs in wet- en regelgeving	132
Grensoverschrijding en grensbewaking	136
De pendel tot stilstand?	142
Slot	145
7 Over de streep	148
Grenswerk	149
Van paradox naar parallel	149
Van periferie tot centrum	150
Transformatie, confrontatie en continuatie	152
Eurovisie en regionale praktijk	154
Bijlagen	
Appendix A - Bronnenkritiek statistiek	158
Appendix B - Het krantenonderzoek	165
Appendix C - De interviews	170
Appendix D - Reisafstanden	174

Geraadpleegde bronnen

Persdocumentatie	175
Literatuur	175
Internet	183
Correspondentie	184
Fotocollecties	184

Summary	185
---------	-----

Curriculum Vitae	192
------------------	-----

Figuren

1.1 De Euregio Maas-Rijn.	14
1.2 Kaart van Europa met de gebieden die subsidie hebben ontvangen in het kader van het INTERREG IIIA-programma.	17
3.1 'Limburg' 1785-1794.	40
4.1 De omvang van de pendelstroom vanuit Zuid-Limburg naar Duitsland, 1960-2001	49
4.2 Grensarbeiders uit Zuid-Limburg in Duitsland naar bedrijfstak, 1963, 1968, 1973, 1974	56
4.3 Grensarbeiders uit Zuid-Limburg in Duitsland naar geslacht, 1960-1979	57
4.4 Grensarbeiders uit Zuid-Limburg in Duitsland naar woongewest, 1963, 1968, 1973, 1978	59
4.5 Grensarbeiders uit Zuid-Limburg naar Duitse werkkrayons, 1970, 1973, 1978	60
4.6 Grensarbeiders uit Nederland in de Regio Aken naar beroepsgroep, 1990, 1995, 2000	67
4.7 Grensarbeiders uit Zuid-Limburg in Duitsland naar geslacht, 1980-2001	69
4.8 Grensarbeiders uit Zuid-Limburg in Duitsland naar woongewest, 1983, 1987, 1991	71
4.9 Grensarbeiders uit Zuid-Limburg naar Duitse werkkrayons, 1983, 1988, 1993, 1998.	72
4.10 Verschillen en overeenkomsten in vraag en aanbod tussen de arbeidsmarkten in Zuid-Limburg en het aangrenzende Duitse gebied per periode	74
5.1. Aantal gevonden artikelen over Duitslandpendel naar periode, 1957-2001	78
5.2 Verdeling artikelen naar evaluatie van de pendel naar Duitsland, 1957-2001	79

Tabellen

1.1 Belangrijke Europese overeenkomsten en maatregelen voor grensarbeiders, 1957-2001	12
4.1 Grensarbeiders uit Nederland in Duitsland naar leeftijd en geslacht, 1963, 1967, 1971, 1975, 1979	58
4.2 Aandeel binnenlandse en Duitslandpendelaars woonachtig in Zuid-Limburg naar woongewest, 1963, 1968, 1973, 1977 (% van de beroepsbevolking)	61
4.3 Grensarbeiders uit Nederland in Duitsland naar leeftijd en geslacht, 1983, 1988, 1993, 1998	70
4.4 Aandeel binnenlandse en Duitslandpendelaars woonachtig in Zuid-Limburg naar woongewest, 1981, 1985, 1991 (% van de beroepsbevolking).	73
5.1 Partijen naar frequentie van hun aanwezigheid in berichtgeving per periode	80